

MENDIAN IHES

Historian zehar 73 aldiz sarraskitutako yezidi herria, etxean bertan errefuxiatu

Yezidiek Sinjarren jasandako sarraskiak eraman zuen Estatu Islamikoa munduko albistegietara lehen aldiz 2014an, jihadistek milaka lagun hil baitzituzten gupidarik gabe Irakeko ipar-mendebaldeko inguru horretan. Izugarrikeria, gainera, ez zen horretan geratu: emakume yezidi ugari bahitu eta Ar-Raqqa hiriko azokan esklabo gisa saldu zituzten. Basakeria horren ostean, Estatu Islamikoa etengabe izan da protagonista hedabideetan, eta egun badakigu bere porrota, kalifa herri moduan behintzat, hurbilago dagoela.

Yezidiek, ordea, ez dute oraindik jasandako genozidio saiakera gainditzerik izan. Horren erakusle, Irakeko eta Kurdistango errepideetan aurki daitezkeen errefuxiatu kanpalekuetan pilatuta jarraitzen dute, indar politiko eta armatuen borroketan harrapatuak.

Estatu Islamikoa 2014ko udan Sinjarrera hurbiltzen ari zenean, Irakeko Kurdistango Gobernu Autonomoak pexmergen babesa izango zutela ziurtatu zien yezidiei. Jihadistak heltzear zirela, baina, militarrek erretiratzeko agindua jaso eta yezidiak babesgabe utzi zituzten. Arrakasta barik saiatu ziren yezidiak euren kabuz defendatzen, eta, azkenean, Sinjar hiriaren inguruko mendietara ihes egin beste aukerarik ez zuten izan. Bertan, Estatu Islamikoak setiatu egin zituen, milaka lagun erailez. Gehiago hil ez bazituen, PKKko gerrillariak eta YPGko milizianoek esku hartu zutelako izan zen. Bi indarrek korridore bat irekitzea lortu zuten tiroka, milaka yezidi sarraskitik salbatuz.

 IRAK / Aitor Aspuru

Duela lau urte Estatu Islamikoak sarraskitutako yezidiek errefuxiatu kanpamentuetan pilatuta jarraitzen dute Sinjarren, ahal duten bezala bizirauten. Irakek abandonatu egin ditu, eta, orain, Turkiak jihadisten lana bukatzeko erakutsitako asmoari egin behar diote aurre. Eraiketak eta emakume bahiketak errepikatzen ari dira.

Pairatutako exekuzio jendetsuek eta emakumeen aurkako delituek, baina, orbain sakona utzi dute yezidien artean. Egun ere, Siriako basamortuan Estatu Islamikoaren esku diren herrixkak askatzen dituztenean, esklabo gisa izan dituzten emakume eta neskato yezidiak agertzen dira.

NORTZUK DIRA YEZIDIAK?

Yezidiak gutxiengo etniko bat dira eta gehienbat Irakeko Kurdistanen daude errotuta, nahiz eta Rojavan, Kurdistan

Jalil Mahmoud buruzagi yezidia, Durangotik Lalesh gune sakratura bisitan joandako emakumeetako batekin.
GAUR8

siriarrean, ere badauden komunitateak. Berez kurduak badira ere –euren hizkuntza sakratua kurdua da–, erlijioa da ezberdintzen dituen ezaugarriarik garrantzitsuena. Antza, zoroastrismoan dute jatorria euren sinismenak. Askoren aburuz, sinismen horiek osatzen dute kurduen jatorrizko erlijioa. Hori jakinda, eta yezidien berri izateko, durangarrez osatutako talde batek –gehienak emakumeak– Laleshera jo zuen abuztuan, euren toki sakratura. Duhok hiri kurdutik

ordubetera dago, segurtasun neurri handiekin babestuta.

Yezidien arabera, Noek uholde nagusiari aurre egin zionean, Lalesheko menditik ateratzen zen ura zuria zen, beste ur guztia belztu zen bitartean. Horregatik, ur horietan bataiatzen dira yezidiak, jaio eta astebetera edo 40 egunera. Umeek ezin badute hara jo –atzerrian bizi direlako, adibidez–, bertan hartutako ura erabiltzen da. Horrez gain, emakumezko bat Estatu Islamikoaren esku egon bada, berriro bataiatzen dute Laleshen.

Hori guztia azaldu zuen Jalil Mahmoudek, durangarrei tenplua erakutsi zien gizonezkoak. Zenbait ohitura bitxi ere aipatu zituen, adibidez, gela batean dauden oihaletan korapiloak egiteko beharra nahi bat eskatzeko.

ISLAMISTEN HELBURU

Yezidiek jihadisten gorrotoa pizten baldin badute, islamizazio prozesuari behin eta berriro aurre egin diotelako da. Kurdu gehienak musulmanak bilakatu diren arren, yezidiek euren jatorrizko erlijioari eutsi diote. Horrek fundamentalisten jomugan jarri ditu eta genozidio saiakerak pairatzea errealitate errepikakorra da eurentzat: «Historian 73 aldiz saiatu dira gu akabatzen, Estatu Islamikoaren azkenengoa besterik ez da», adierazi zuen Jalilek. Aurretik, XXI. mendean bertan, beste talde islamiarren erasoak ere jasan dituzte.

Fundamentalisten ustez, yezidiak deabruaren jarraitzaileak dira, sua gurtzen dutelako beren Urteberri egunean, apirilean hain zuzen. Horrek hondamendia ekarri badie ere, Jalil saiatzeko da umore ona ez galtzen: «Nire lagun batek behin baino gehiagotan eska-

tu dit islama onartzeko, beste-
la infernura joango bainaiz.
Antza, musulmanak ez diren
guztiek infernuan bukatuko
dute. Nigatik primeran, horre-
la Shakira ezagutuko dut!».

Jalilek umorea ez galduaga-
tik, yezidien egoera ez da ez
barre egitekoa: 2014tik yezidi
gehienak ez dira etxera itzuli
eta errefuxiatu kanpamentue-
tan bizi dira. «400.000 fami-
lia bizi dira kanpalekuetan. Hi-
labete batzuetarako irtenbidea
zen, baina lau urtez luzatu da
jadanik», azaldu zuen yezidien
komunitateko buruak. Hori
entzunda, durangar batek gal-
detu zion Jalili aukerarik ba al
zegoen errefuxiatuak bisita-
tzeko. Yezidiaren erantzuna
adierazgarria izan zen: «Duho-
keko Gobernuak kontrolpean
ditu kanpamentuak eta ezin
da bertan baimenik gabe sar-
tu. Neurri hori hartu dute
PKK-k neskak gerrillara era-
maten zituelako». Jalilen eran-
tzunean ez dago Abdullah
Öcalaek gidatutako erakunde-
aren aldeko zantzurik, edo,
behintzat, durangarrek ez zu-
ten halakorik sumatu.

EUSKALDUN BATEN BEGIETAN

M. gazte euskalduna da. Udan
itzuli zen bere herrira, urte er-
di Rojava eta Sijar artean igaro
ondoren osasun laguntzako la-
netan. Horretarako, Siria eta
Iraken arteko muga hainbat al-
diz zeharkatu zuen legez kan-
po. Bertara bueltatzeko asmoa
duenez, nahiago du anonimo-
tasuna mantentzea.

«2014an yezidiek ez zekiten
PKK zer zen ere, baina pex-
mergek salduta laga zituztene-
an eta gerrillarien laguntza ja-
so zutenean, hori aldatu egin
zen, nolabait. Alabaina, egun
oraindik ere batzuk ez dira gai
erakundearen izena ondo esa-
teko», azaldu du M.-k.

Hildako gerrillarien
omenezko gunea,
Sinjarko mendien
magalean.
GAUR8

Gaztearen aburuz, Sinjarren
dagoen errealitatea ez da sa-
murra. «Yezidi gehienak ez di-
ra hirira itzuli, mendian gera-
tu dira Nazio Batuek jarritako
kanpadendetan. Behin-behi-
neko konponbidea zen, baina
aintzat hartu beharra dago hi-
rian egun osoan ez dagoela ia
elektrizitaterik. Hortaz, berdin
zaie leku batean zein bestean
egon. Mendira igo zituzten
abereak eta han jarraitzen du-
te». Beste askok atzerrira edo-
ta errepide ertzetan dauden
kanpamentuetara jo dute.

Bere lanari buruz galdetuta,
M.-k azaldu du lehen mailako
osasun arreta eskaintzen zuela
Sinjarren: «Ez dago ia bitarte-
korik, eta, erlijioak, gainera, ez
du gure lana errazten. Bestal-
de, begi bistakoa da Estatu Is-
lamikoaren sarraskiek yezi-
dien buru osasunean eragin
lazgarriak izan dituztela, bere-
ziki emakumezkoen artean.
Baina ez dakite nola landu edo
onartu».

Emakumeen harira, zerbait
nabarmendu nahi du M.-k: «Ez
nau harritzen batzuk gerrillan
sartzea. Euren patua da gazte
ezkontzea, seme-alabak izatea
eta bizitza osoa etxean ema-
tea. Bikote horietan ez dago
maitasunik, oro har familiek
adosten dituzte ezkontzak eta
ospea kontuan hartzen dute
horretarako. PKK'n esperien-
tzia ezberdina bizi dezakete».

ORAIN, BESTE GUDA BATEN ERDIAN

Estatu Islamikoaren aurkako
guda oraindik irabaztear bada-
go ere, yezidiak bestelako bo-
rroka baten erdian geratu dira
orain; Iraken, Kurdistango Go-
bernu Autonomoaren, Turkia-
ren eta PKKren artean, alegia.
«Pexmergek abandonatu oste-
an, yezidiek autodefentsarako
unitate militarrek sortu zituz-
ten PKKren laguntzaz; YBSak,
hain zuzen. Sinjarren daude
gehienbat», azaldu du M.-k.

Zilegi izan zitekeen egitas-
moak, ordea, Kurdistango

errealitate politiko korapila-
tsuarekin egin du talka. Haste-
ko, Sinjar askatu eta Estatu Is-
lamikoa bota ostean, YBS eta
pexmergen arteko tirabirak
egon ziren. Hori gutxi balitz,
Kurdistango Gobernu Autono-
moak independentzia errefe-
renduma bultzatu zuenean
2017ko irailean, Sinjar, Kirkuk,
Tuz Kurmatu edo Maxmur be-
zalako lurraldeen kontrola ko-
lokan jarri zuen. Hain zuzen,
zonalde horiek guztiak Kurdis-
tango Gobernu Autonomoa-
ren esku zeuden praktikan,
baina Irakek ez du ofizialki
onartzen tokiok autonomia-
ren barruan daudenik. Hortaz,
aukera baliatuta eta lurraldea-
ren batasuna aitzakia, galdeke-
taren ostean eremuok militar-
ki berreskuratzeari ekin zion
Irakeko Gobernu Zentralak.

«Pexmergek ospa egin zuten
berriro Irakeko Armada agertu
baino lehen, eta YBSek akor-
dioa lortu zuten geratzeko. Eu-
ren *checkpoint*-etan Irakeko

«Bistakoa da Estatu Islamikoaren sarraskiek yezidien buru osasunean eragin lazgarriak izan dituztela, bereziki emakumezkoen artean. Baina ez dakite nola landu edo onartu»

Yezidiak bestelako borroka baten erdian geratu dira oraingoan; Iraken, Kurdistango Gobernu Autonomoaren, Turkiaren eta PKKren arteko borrokaren erdian, alegia

ikurra ere badago, esaterako», argitu du M.-k.

Sinjarren adostutako estatus berria ez du batere gogoko Turkiak, PKKren etsairik amorratuena. Horregatik, Recep Tayipp Erdogan presidente turkiarrak iradoki zuen bertan sartuko zirela –Iraken, Sirian eta Rojavan egin bezala– “terroristekin” amaitzeko. YBSen erantzuna zuhurra izan zen eta PKKko ikurak –Öcállanen edota hildako gerrillarien irudiak– kendu egin zituzten, erasoak ekiditeko, eta, bermatzeko, behintzat itxuraz, alderdi kurdua Sinjarren hedatuta ez da goela.

TURKIAK BUKATU DU LANA

Edonola ere, Turkiak mehatxua gauzatu egin zuen abuztuaren 15ean, Zeki Sengali PKK-k Sinjarren zuen komandantea hilez, beste hainbat militante kurdurekin batera. Agintari kurduak ospe handia zuen, YBSen bultzatzailea izan baitzen. Yezidiekin lehenengo aldiz 70eko hamarkadan jarri zen harremanetan, Alemanian. Hara jo zuen lan bila eta Saxonia Behereko Celle hirian bizi izan zen denboraldi batez. Bada, hiri horretan hainbat yezidi ezagutu zituen gerora PKK-ko komandante bihurtu-ko zen gizonak.

2014ko sarraskiaren ondoren, yezidiekin harremanetan jarri zen berriro Sengali, ko-

munitate horretako kideak konfederalismo demokratikora erakartzeko eta Sinjarren autodefentsa unitateak sortzeko. Yezidiek *Osaba* ezizenarekin ezagutzen zuten Sengali.

Bada, abuztuaren 15ean, Sengalik yezidien aurkako sarraskia gogoratzeko ekitaldi publiko batean parte hartu zuen, eta, ostean, Turkiako Armadako hegazkin batzuek bonbardatu eta erail egin zuten. Hori horrela, Turkiak, zuzenean edo zeharka, bere helburu militar eta politikoak ez ezik, Estatu Islamikoarenak ere bete zituen, yezidien artean sona handia zuen buruzagia erailda. Horrez gain, Singaliren aurkako erasoak kurduen eta estatubatuarren arteko harremanak tenkatu zituen. Berez, Rojavako indar politiko eta armatuentzat Sengali erreferente handia zen, eta, kurduen iritzian, ez dago batere argi estatubatuarrek bere aurkako erasoan izandako partaidetza.

KATALUNIA BATEN BEGIRADA

A. Rojavan lanean ari den boluntario kataluniarra da eta egunok gertutik bizi izan zituen. A. ere anomikoki mintzatu da GAUR8rekin, ez baitu nahi lege arazorik izaterik Irakera itzultzean: «Giroa berotu egin zen, eta, nahiz eta mugak itxita dauden, 1.000 lagun baino gehiagok Siria eta Iraken arteko muga gurutzatu ge-

Errefuxiatu yezidien kanpamentuak, Sinjarren. GAUR8

nuen bultzak. Hori bai, Armadak aurrerago gelditu gintuen. Milaka pertsonak parte hartu genuen Sengaliren hiletan».

Momentuz, badirudi egoera ez dela gehiegi aldatu, baina ezin daiteke esan egonkorra denik. Turkiako Armadak hainbat postu jarri ditu udan Iraken eta PKKko gerrillarekin talkak areagotu egin dira. Sinjarren kontrako mehatxua ez du guztiz baztertu, eta, bitartean, yezidiek etxera bueltatu gabe jarraitzen dute, errefu-

xiatu kanpamentuetan edo erbestean.

Bestalde, Turkiak Sirian kokatutako Afringo kantoia kurdua inbaditu zuenetik, hainbat lekukotza zabaldu dira salatzeke Erdoganek babestutako milizia jihadistek yezidien aurka jo dutela. Antza, bortizkeria eta lapurretak ez ezik, emakume yezidien bahiketak eta salmenta errepikatzen ari dira. Turkiarrek, beste behin, Estatu Islamikoaren bide bera hartu dute.